

יצוין שיש אומרים שאין צריך להזכיר בהתראה את הלאו אלא די להתרותו שהוא עובר עבירה, או להזכיר שם האיסור אך לאו דוקא את ה'לאו' שבתורה – ע' ערוך לנר כאן (ד"ה קסבר), ובדבריו בשו"ת בנין ציון החדשות (קלד) בדעת הרמב"ם הל' סנהדרין יב. וכ"כ במראה הפנים (ירושלמי סנהדרין ז,ה); מנחת חינוך (לב, רט). ואולם דעת כמה ראשונים (ענתוס' ריש מו"ק ב: תורי"ד שבת קלח. ועוד) אינה כן.

דף ה

'האוכל לחם קלי וכרמל לוקה שלש...' – אבל האוכל לחם לבדו אינו מתחייב אף משום 'קלי' ו'כרמל' [וכ"כ הרמב"ם מאכלות אסורות י,ג], אעפ"י שלחם זה היה מקודם לכן קלי וכרמל, מכל מקום משנקרם פניו בתנור ונעשה 'לחם', פקעו ממנו האיסורים הקודמים (עפ"י אחיעזר יו"ד לט). ואין הכוונה שהאיסור הנוכחי מפקיע את האיסור הקודם [כי אדרבה, בכל מקום הסברה הפוכה, שאין איסור חדש חל על איסור קודם, וכפי שתמה הגרצ"פ פרנק], אלא הכוונה שאיסור 'חדש' חל רק על שמות מסוימים, שהם 'לחם' או 'קלי' או 'כרמל', ולו יצוייר שלא יהא על התבואה חלות שם של אחד משלש אלו – אין זה חפצא שנאסר בחדש. (עפ"י ברכת מרדכי ח"ב טו, יז). ואולם יש סוברים שגם תבואה חדשה שאינה מאחת משלש שמות הללו – אסורה (עפ"י באור הגרי"פ פערלא לרס"ג ל"ת קסד – עפ"י לשונות הראשונים. וע' גם בהר צבי יו"ד רלט – ושם כתב לחלוק על האחיעזר ודעתו שלא נפקע האיסורים הקודמים כשנעשה לחם. וע' אור שמח מאכ"א י,ב; זרע אברהם יג,ד).

– כאן פרש"י 'קלי' ו'כרמל' – שניהם גרעינים, אלא שזה הובהב באש ונקלה וזה לא נקלה ועדיין הגרעין רך ומלא.

ובפרשת אמור פרש רש"י 'קלי' – קמח קלוי. וזהו שאמרו כאן שהקלי נשתנה – שהרי נשתנה מגרעין לקמח. ואולם מה שאמרו 'מה לקלי וכרמל דאיתנהון בעיניהון' אינו מובן, הלא ה'קלי' היינו קמח – וצריך לדחוק שכלפי לחם שנשתנה לגמרי לפנים חדשות, נקרא הקמח הקלוי 'בעין', הגם שאינו בעין ממש כמו כרמל.

ובספר החינוך (שה) פרש 'כרמל' – תבואה הקלויה בשבלים [בניגוד ל'קלי' שהוא גרעין שנקלה לאחר הוצאתו מן השבולת]. ולשיטה זו יש דוחק בפירוש הסוגיא; במה שאמרו שהקלי נתרבה אצל מנחות וכרמל לא, והלא גם הכרמל הוא קלוי והרי הגרעינים כשרים למנחות – צריך לפרש לפי שלא נתרבה אצל מנחות כשהגרעין עם השיבולת. ומה שאמרו שהכרמל לא נשתנה והקלי נשתנה – אין הפירוש שנשתנה ע"י האור, שהרי גם הכרמל קלוי באש, אלא הכרמל לא נשתנה כיון שהוא עדיין בשבלים, שלא כקלי שכבר הוסר מהשבולת (עפ"י שבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות ג).

'... שהרי בתו מאנוסתו הן הן גופי תורה ולא לימדה הכתוב אלא מגזרה שוה'. לא אמר 'לא למדנה' אלא 'לא לימדה הכתוב' – כי אלו הדברים כולם קבלה מהשליח עליו השלום וממנו למדנום בקבלה, אלא ששתק הכתוב מלזכרה מפני שיכולה להילמד בגזרה שוה (עפ"י ספר המצוות לרמב"ם, ל"ת שלו).

וע"ע שם בשורש ב ששיטתו לחלק בין גזרה שוה הבאה לחדש דין שלא נמסר בקבלה, שלא הזכירו בגמרא בפרוש שהוא דין תורה – דין זה אינו אלא מ'דברי סופרים' [מ'מ מדרבנן ממש וי"מ שהוא דין תורה אלא שנקרא 'דברי סופרים' כי החכמים הם

שפרשוה לנו, ולכך אין מונים אותו הדין במנין המצוות. ע' מגלת אסתר שם; זוהר הרקיע בהקדמה; מ"מ וכס"מ ריש הל' אישות; ספר החינוך קצה], ובין ג"ש במקום שעצם הדין נלמד בקבלה, כגון אלו שבענינו, שעל כן איסור בתו נמנה במנין המצוות. ואין כן דעת הרמב"ן (בהשגות על ספח"מ, שורש ב), אלא כל גזרה שוה כתורה שלמה היא וכגוף תורה לכל דבר (וערש"י כתובות ג. ד"ה שווייה; גטין לג. ד"ה בעילת; סנהדרין עג. ד"ה היקישא).

'המפטם את השמן ללמוד בו או למוסרו לציבור – פטור. לסוך בו – חייב. אף על פי שאין לציבור צורך בשמן זה שהרי לא נשתמשו אלא בשמן שעשה משה, מכל מקום למדנו מקטורת שאם עשה למוסרו לציבור – פטור (עפ"י שיטה-מקובצת בשם התוס'. ועתוס' נזיר מז.). וכן בעושה להתלמד, הגם שאין בלימוד זה צורך מעשי, מכל מקום כיון שעושה כדי ללמוד צורת המצוה, כיצד נעשה השמן בימי משה – יש בזה היתר ד'להתלמד', שהוא ענין לימוד תורה.

ומזה יש להוכיח לענין איסור עשיית צורת המשכן והמנורה וכדומה, שהתירו (בע"ז מג) כשעושה להתלמד – מותר אף בזמן הזה, הגם שעושה שלא כפי צורת הבנין שלעתידי לבוא – כי גם לידע מה שנעשה בעבר הוא בכלל 'להתלמד' ולא רק לצורך מעשי.

אמנם מדברי הרמב"ם (כלי המקדש א, ד) נראה שאין כאן היתר מיוחד של 'מסירה לציבור' או 'להתלמד', אלא כל שלא נעשה על מנת לסוך בו אלא לצורך אחר, כגון שעושה למוסרו לאדם אחר או לעשות זכר בעלמא לשמן המשחה, פטור. [ולדבריו אין ראייה מכאן שגם לידע מה שנעשה בעבר, בכלל 'להתלמד' הוא. אולם אין הכרח ואין צורך לומר שהרמב"ם יחלוק על סברת התוס' שגם זה בכלל 'להתלמד'] (עפ"י אגרות משה י"ד ח"ג לג. והורה שם דלא כדעת 'שלמת חיים' שכתב שאין בכלל 'להתלמד' כל שאין בדבר צורך מעשי. וע"ע במנחת חינוך קט, ב; חדושים ובאורים).

'תנא מניינא קמ"ל? – תנא הא קא קשיא ליה, אימא קנה בשם כקנמן בשם...' פירוש, לכך סיכם התנא המנין, כי לולא כן היה ניתן לפרש לשון התנא כלשון הכתוב, ויתפרש 'קנה בשם חמשים ומאתים' – כלומר מחציתו [ובפרט לפי מה שהעתיק הכסף-משנה (כלי המקדש א) הברייתא כלשון הכתוב ממש, 'קנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים'] (חדושים ובאורים א, ט. וע"ע ערוך לנר. ומצינו בכ"מ שדרך התנא לנקוט לשון הכתוב וסגנונו. ע"ע במובא במכות ב. וסנהדרין צב.).

(ע"ב) 'ומי הוה שמן המשחה והתניא משנגנו ארון נגנו... וצלוחית שמן המשחה...' טעם הדבר שלא עשו שמן המשחה כל ימי בית שני – לפי שלא נצטוו לעשותו לדורות אלא משה בלבד נצטוו לעשותו, וכמו שאמרו לעיל שאותו שמן שעשה משה יהיה קיים לעתיד לבוא, ובו ימשחו (וכן הלשון בברייתא דלעיל 'לפי שאין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד'). ואם תאמר, אם כן מדוע מנה הרמב"ם עשיית השמן במצות עשה, והלא פלל פלל לנו הרמב"ם (בספר המצוות שורש ג) שאין למנות במנין המצוות אותן הנהגות לשעתן בלבד ולא לדורות? – יש לומר לפי שבכלל מצוה זו הוא לשמור על השמן הזה ולא לאבדו, שנאמר יהיה זה לי לדרתיכם – הלכך מצות עשה היא שנוהגת לדורות. וכן בכלל המצוה למשוח את הכהנים והמלכים לדורות. [ומה שהביא הרמב"ם את כל מעשה השמן, כמויות הסימנים ודרך עשייתו – משום שיש נפקותא בדבר לדורות, לענין לאו דבמתכנתו לא תעשו כמהו] (עפ"י מנחת חינוך קו, א ג ט; ערוך לנר).

'אתיא שם שם אתיא דורות דורות...' פירוש, מן המקראות דרשו שדברים הללו צריכים להיות

מונחים עם הארון, ואכן היו עמו בבית קדשי הקדשים, וממילא משנגנו הארון הוצרכו גם הם להיגנו עמו (עפ"י תוספתא יומא ב, יג; גבורות ארי במלואים שם נב [ותו"י שם]. וע"ע ב'חדושי הגר"ח על הש"ס' שם).

'תני חדא, בתחלה מציק שמן על ראשו ואחר כך נותן לו שמן בין ריסי עיניו... ויצק משמן המשחה על ראש אהרן...' הכל מתייחס למשיחת כהן, אבל במלך לא נאמרה יציקה אלא משיחה על ראשו כמין נזר בלבד (כן מתבאר מדברי הרמב"ם הל' כלי המקדש א, ז והל' מלכים ספ"א).

'ועדיין היה אהרן דואג שמא משה לא מעל ואני מעלתי...' – שאף על פי שכבר ניתן השמן על ראשו, לא יצא מידי מעילה כל עוד הוא עליו [אעפ"י שירד מראשו לזקנו], כמו שדרשו להלן ז.

'האי מאן דבעי לידע אי משכא שתא אי לא... אי מצלח עיסקי אי לא... ולא מילתא היא...' – על עניני איסור 'לא תנחשו' ועשיית סימנים, חילוקי הדינים והשיטות – ע' בפירושו הרמב"ן יב, ו; עשרה מאמרות חקור הדין ד, ז. וע"ע במובא ביוסף דעת חולין צה.

*

זוראיתי רבותינו נהגו ליקח הכוס הראשון לזרוק ולשבור, ולא זכיתי לשאול מזהן טעמא מאי, למה דוקא כוס ראשון. ונ"ל קצת טעמא, כיון דיש עתה שני כוסות, טוב ליקח לשבת [כוס] של אירוסין כי כוס [של] נישואין אתייהא לגמר הזיווג ומברכין ודהתקין לו ממנו בניין עד עד' (כתובות ח). לכן אין סברא לשבר כוס [של] נישואין שמורה ח"ו [שבירת] הבניין, כי אמרינן **סימנא מילתא היא** כדאיתא בהוריות (יב). עיין במרדכי בהלכות יום הכפורים (יומא תשכג). וכן אגן עבדינן גם כן בנישואין כמה סימנים המורים (כצ"ל) על ענייני הצלחה כגון האבוקות בשעת המי"ן המורה לאורה ולשמחה, וכן תחת השמים והכוכבים כלומר כה יהיה זרעוכם ככוכבי השמים, וכן [ה]חייטים שזורקין על ראשם ואומרים פרו ורבו' (מתוך שו"ת מהר"ם מינץ קט).

דף ו

'אמר להו רב משרשיא לבניה: כי בעיתו למיזל למגמר קמיה רבכון... וכי יתביתו... טב גילדנא סריא למיכל מכותחא דרמי כיפי.' לפי הענין נראה שצוה רב משרשיא לבניו הנהגות להצלחת הלימוד. ונראה שגם המניעה מאכילת כותח משום הלימוד היא, שהכותח מטמטם את הלב, כמו שהביא רש"י מפסחים. ולפי דרכנו למדנו לשאר מאכלים ופעולות המסייעים לפתיחת הלב, לשיפור הריכוז או הזכרון, שראוי ללמוד תורה לאכלם ולעשותם, וכדברי רבא (בהוריות יג): 'חמרא וריחני – פקחין', וכן להמנע מהפכם, כמו שאמרו (שם) אודות שמן זית שהוא משיב לימוד של שבעים שנה והפכו הוית ושאר דברים.

'אקילקי דמתא מחסיא ולא אפדני דפומבדיתא' – לפי שאין מצויה בפומבדיתא תרבות הגונה. ערש"י. וכבר הראו ראשונים בכמה מקומות אודות תכסיסי ערמה ורמאות שהיו מצויים בעיר זו; ע' כתובות פב. 'מסתפינא דעבדת לי כדעביד פומבדיתאה רמאה'; ב"ב מו. 'א"ל אביי לרבא: תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא'. ע"ע רש"י כתובות שם ותוס' ב"ב נב: ד"ה ר"א; רא"ש ע"ו (סט. ובשו"ת יט, א). ויש לרמוז בשם המקום כענין שאמרו 'שמא גרים': פומבדיתא – פום בדיתא, פה דובר בדיה.

דף ה

1. אלו גופי עבירה ועונשי עבירה אינם מפורשים בתורה ונלמדים בגזרה-שוה?
 חיוב כרת באכילת פיגול ונותר – אינו מפורש אלא נלמד בגזרה שוה (ואכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל, ונכרתה... – ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא. ובפיגול נאמר והנפש האכלת ממנו עונה תשא – מה להלן, בנותר, בכרת, אף כאן בכרת).
 איסור וחיוב בתו מאנוסתו נלמדים בגזרה-שוה (הנה – הנה לאיסור, מבת אשתו; זמה – זמה מאשה ואמה, לשריפה).
 הנסקלים אינם מפורשים בתורה ונלמדים בגזרה שוה (דמיהם בם) מאוב וידעוני.
 הדינים הנלמדים בגזרות שוות הללו, כמפורשים בתורה הם, ולכך נמנה איסור בתו כלאו מפורש בחשבון תרי"ג מצוות (עפ"י רמב"ם ספר המצוות שרש ב; ספר החינוך קצה).

2. א. כיצד מעשה הריקוח של שמן המשחה?
 ב. למה נועד שמן המשחה, ומתי היו משתמשים בו?
 ג. משיחת כהנים גדולים ומלכים – כיצד? אלו מלכים אינם טעונים משיחה?
 ד. האם ממנים למלך אח צעיר לפני אחיו הגדול?
 ה. מה היה סדר מלכותם של יהואחו צדקיהו יהויקים ויכניה?
 א. מעשה שמן המשחה; לוקח מר דרור חמש מאות שקל, קדה – חמש מאות, קנמן בשם – שוקל פעמיים מאתים וחמשים שקל (וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים, ואינו שוקל חמש מאות פעם אחת – משום שכששוקל פעמים יש לו שתי הכרעות), וקנה בשם – מאתים וחמשים שקל. ושמן זית – הין (= י"ב לוג).
 כשהוא שוקל הסימנים, אינו שוקל עין בעין אלא עם הכרע. ואין להכרע מדה ידועה אלא הקב"ה לבדו יודע בהכרעות. ואינו שוקל בדבר השקול אלא שוקל כולם כנגד משקולת הברזל (עפ"י רש"י).
 א. הרמב"ם השמיט זאת, ומשמע מפשטות דבריו ששוקל במדויק ולא בהכרע (ע' מג"ח ערול"ג הו"ב).
 ב. ישנה דעה (בירושלמי שקלים ו,א. ע' מהר"א פולדא) שקנמן-בשם היה של מאתים וחמשים בלבד [ושנאמר בתורה 'מחציתו' היינו מחצית של מר דרור שהיה חמש מאות] וע"ע משך חכמה תשא לא, יא.
 לדברי רבי יהודה, שולק את השמן עם העיקרים [ומעשה נסים היה, שהרי אפילו לסוך העיקרים אינו סיפק, כל שכן לשלקן בהם]. ולדברי רבי יוסי שולק (בהוריות הגרסה: שורין את) העיקרים במים ומציף עליהם שמן והוא קולט הריח, ומקפח (= מקנח) את השמן הצף.
 הרמב"ם כתב: 'שרה העיקרים במים זכים ומתוקים עד שיצא כל כחם במים, ונתן על המים שמן זית הין, ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות'. וכנראה היתה לו גרסה אחרת (מנחת חינוך).

ב. שמן המשחה שעשה משה, בו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים. בו נמשחו כהנים גדולים (ומשוח מלחמה) ומלכים. וכולו קיים לעתיד לבא (שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם).

יאשיהו מלך יהודה גזו את צלוחית שמן המשחה. ומאז לא היה בו שימוש אלא היו מושחים בשמן אפרסמון טהור [כמו אצל יהואחז – מפני יהויקים שהיה גדול ממנו בשנתים].

ג. כהן גדול טעון משיחה בשמן המשחה של קדש, ואפילו כהן-גדול בן כהן-גדול (והכהן המשיח תחתיו מבניו).

וכן המלך נמשח בשמן המשחה (ועראב"ע ורמב"ן שמות ל,ג). ואין מושחים מלך בן מלך מפני שהמלכות ירושה לבניו (למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו). ואם היתה מחלוקת על המלוכה – מושחים, ואפילו הורישו המלך את המלוכה (הוא ובניו בקרב ישראל – בזמן ששלום בישראל). ולכן משחו את שלמה – מפני מחלוקת אדוניה. ויאוש – מפני עתליה. וכן יהואחז נמשח מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו.

דנו האחרונים [בשיטות הראשונים] האם כשיש מחלוקת על המלכות מעיקרא אין דין ירושה למלכות ולא נעשה מלך ממילא ולפיכך צריך משיחה, או שמא דין ירושה קיים אלא מושחים כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שהוא המלך (ע' חקרי לב או"ח יד יט; אבני נזר יו"ד שיב). מדוד ואילך לא נמשחו אלא מלכי בית דוד ולא מלכי ישראל (קום משחהו כי זה הוא – זה טעון משיחה ולא אחר). ומלכי ישראל שהיתה מחלוקת על מלוכתם נמשחו בשמן אפרסמון שאינו של קדש [כיהוא בן נמשי שנמשח מפני מחלוקת יורם בן אחאב]. את המלכים מושחים כמין נזר, ואת הכהנים כמין 'כי' יווני.

א. יש מפרשים בצורת 'איס' אנגלית. ורש"י בהוריות פרש כמין אות ה, מתחיל מבין ריסי עיניו ומושך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף, וי"מ כאות ט' או ג' או נ' או כ' או כ' הפוכה (עתוס' מנחות עה ועוד).

לא ירבה בשמן ולא יתן במקומות אחרים (רמב"ם). ואין שיעור למשיחה זו אלא אף בכלשהו (להלן ו:).

ב. מושח את הכהן הגדול ביום ולא בלילה, ומצוה למשחו שבעה ימים (עפ"י יומא ה; רמב"ם). וכתב הרב אברבנאל (ס"פ תשא) שגם המלך אינו נמשח בלילה אלא ביום, ככהן גדול. ואילו המנחת-חינוך (קח,ז) כתב שנראה שהמלכים נמשחים גם בלילה.

גחלקו תנאים במשיחת כהן, האם היציקה היא העיקר ולפיכך יוצק תחילה על הראש ואח"כ מושח בין ריסי עיניו (ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו), או המשיחה עיקר ומושח ואח"כ יוצק (מה טעם ויצק משום וימשח אתו לקדשו).

פסק הרמב"ם כדעה ראשונה, יוצק ואח"כ מושח.

משיחת המלכים נעשית על המעיין, כמשיחת שלמה על מי הגיחון – לסימן טוב שתימשך מלכותם. [וסמנא – מלתא. וכן אתה מוצא בדוד ושלמה שנמשחו בקרן ונמשכה מלכותם, ואילו שאול ויהוא שנמשחו בכף לא נמשכה מלכותם].

ד. אין מעמידים מלך צעיר לפני אחיו הגדול, מלבד אם הגדול אינו ממלא מקום אבותיו [כיהואחז, שמלך לפני יהויקים אחיו הגדול ממנו שתי שנים].

יש לדייק מלשון הגמרא שביד המלך למסור מלכותו לאחד מבניו הגם שאינו בכור, אלא שאם לא מסר המלכות ומת, אין ממנים אלא הבכור (עפ"י חקרי לב כד; ערוך לנר).

ה. יהואחז בן יאשיה היה בכור למלכות [והוא זה המכונה בכתוב ובני יאשיהו הבכור יוחנן]. נתמנה בהיותו בן 23. ומלך 3 חדשים]. אחריו מלך יהויקים אחיו [בהיותו בן 25]. אחריו מלך בנו יכניה, ולבסוף מלך צדקיהו דודו, והוא היה השלישי בבני יאשיהו, אחר יהויקים ויהואחז, [ומכונה 'שלום' – שהיה שלם במעשיו. ד"א: ששלמה מלכות בית דוד בימיו. ושמו 'מתניה', ככתוב].

דפים ה – ו

ח. מה דינו של העושה את הפעולות דלהלן?

א. המפטם את השמן במתכונת שמן המשחה האמורה בתורה.

ב. המפטם את הקטורת.

ג. הסך משמן המשחה על בשר אדם, על בהמה או כלים או על המת, על כהנים גדולים ומלכים; מהו השיעור המנימלי לחיוב?

ד. המריח מן הקטורת שבמקדש ליהנות ממנו.

א. המפטם את השמן במתכונת האמורה בתורה, כדי לסוך בו – עובר ב'לאו' ודינו בכרת. פיטמו כדי ללמוד בו או למוסרו לציבור – פטור (נלמד מקטורת במתכונתו – במתכונתה, ושם נאמר לא תעשו לכם).

א. נראה שאם עשהו במתכונתו אעפ"י שלא עשה ככל מצוותו, בדבר שאינו מעכב בו, או שמא

אף בדבר המעכב אלא שאינו מפורש בתורה, כגון שלא הכריע בבשמים – חייב (עפ"י

ערוך לנר). ובמנחת חינוך (קו, ג; קי, א) נראה שנקט לפטור.

ב. ברמב"ם (כלי המקדש א, ד) משמע שאם עשה שמן כדי ליתנו לאיש אחר – פטור. אבל נראה

שאם עשה כדי לסוך בו אחר – חייב. ונראה שהעושה כדי לסוך בו בהמה, כלים או נכרים –

פטור (עפ"י חרשים ובאורים א, ח).

ויש מי שמדייק מדברי התוס' (בשטמ"ק) שלא נפטר אלא כשמוסר לציבור או להתלמד בו, אבל

ליחיד, או לשאר צרכים חוץ מלסוך – חייב (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג לג).

שמן שפטמו לחצאין – פטור (כמהו).

ב. המפטם את הקטורת ללמד בה או למסרה לציבור – פטור. להריח בה – חייב כרת במזיד, ובשוגג חטאת

קבועה (לא תעשו לכם – לכם הוא שאסור אבל למסרה לציבור פטור. וכן נאמר בה איש אשר יעשה...)

להריח בה, ונכרת מעמיו. וע' חו"ב שדן על הצרכת שני הפסוקים. עוד דן שם כשעשאה להריח כמות שהיא, ללא

הקטרה על גחלים כשאר מוגמרות).

פטמה לחצאין – חייב (והקטרת אשר תעשה – כל שתעשה, והרי אפשר לעשותה פרס בשחרית ופרס

בין הערבים. כן אמר רבא וכדעת חכמים שאפשר לפטם הקטורת דבר יום ביומו, וכל כמות שראויה

להקטיר – חייב על עשייתה).

א. כתבו התוס' והרא"ש (עפ"י זבחים קט. וע"ע בפסקי התוס' שם פ"ק) שאפילו הקטיר כזית בלבד –

יצא. וי"א ששיעור 'פרס' – מדרבנן (ע' רש"י שם). ולפי"ז יצא שיחיד שעשה פחות מפרס –

יתחייב (ע' רש"ש שם ושפ"א כאן. וכתב להגיה בדברי התוס' וכ"כ בגליונות קה"י. אבל בשיטמ"ק כתוב כמו

בתוס' שלפנינו. וע"ע מנחת חינוך קג, יא).

ואולם המשל"מ (תמידין ג, ב; כלי המקדש ב, ח) כתב לפטור, שנקט לעיקר כדברי התוס' ששיעור